

AD VERBUM

Published with the support of the
Institute for Literary Translation, Russia

Aleksandr Tsjajanov

VIJF DUIVELSE VERHALEN

De vertaler ontving voor het maken van deze vertaling een
werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm,
digitaal of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de rechthebbenden.

Auteur: Aleksandr Tsjajanov

Originele titel: *Mistitsjeskije povesti*

Eerste uitgave: Izdatel'skij dom Tontsjoe, 2010

© 2020

Vertaling: Arie van der Ent

Ontwerp: steenkamerdesign.nl

Omslag: detail houtsnede door Aleksej Kravtjsjenko

Drukwerk: New Energy Drukwerk

ISBN 978-94-91389-20-7

NUR 306

www.woordinblik.nl

vertaald uit het Russisch door Arie van der Ent

Inhoud

7
Uit de botaniseertrommel van een
landbouwkundige
Inleiding van de vertaler

15
Woord vooraf van de auteur

23
De geschiedenis van een kapperspop
of
De laatste liefde van de Moskouse architect M.

59
De even buitengewone als waarachtige
lotgevallen van graaf Fjodor Michajlovitsj
Boetoerlin, naar de familieoverleveringen
opgetekend door de Moskouse botanicus X.
en geïllustreerd door de phytopatholoog Oe.

111
Venediktov
of
Gedenkwaardige gebeurtenissen uit mijn leven

139
De Venetiaanse spiegel
of
De krankzinnige avonturen van de man van glas

163
Julia
of
Ontmoetingen bij het Nieuwe Maagdenklooster

159
Noten

Uit de botaniseertrommel van een landbouwkundige

Inleiding van de vertaler

- 1 -

In 1967 verscheen in Londen, in reprint, een achtdelige keuze uit het verzameld werk van Aleksandr Vasiljevitsj Tsjajanov (1888-1937, zoon van een zakenman (zijn vader) en een landbouwkundige (zijn moeder dus) en de kleinzoon van een lijfeigene), met daarin de volgende werken: *De organisatie van het boerenbedrijf*; *De budgetten van de boeren uit het gewest Starobeljsk*; *Wat is de agrarische kwestie?*; *Reis van mijn broer Aleksej naar het land van de boerenutopie*; *Methoden van geldloze boekhouding van bedrijfsondernemingen*; *Fundamentele ideeën en methoden van werken van een maatschappelijke landbouwkunde*; *Schetsen van de economie van een boerenarbeidersbedrijf*; *Fundamentele vormen en methoden van de organisatie van een landbouwcoöperatie*; *Prijsvorming in de landbouw*; *De optimale omvang van het boerenbedrijf*; *Budgetonderzoek: geschiedenis en methoden*; *Productiekaracteristiek van boerenbedrijven van verschillende sociale groepen*.

Het hoeft geen betoog: Tsjajanov was 'agronoom', landbouwkundige, en een wereldberoemde, getuige deze omvangrijke keuze uit zijn wetenschappelijk werk.

Eén van de genoemde titels verscheen ook in het Nederlands, de uit 1920 daterende *Reis van mijn broer Aleksej naar het land van de boerenutopie*, in 1984, het jaar ook waarin de handeling van het boek speelt. (Vergelijk de merkwaardig toevallige (?) gelijkenis met Aldous Huxley's roman *1984* (en het daaraan refererende *Haalt de Sovjet-Unie 1984?* van Andrej Amalrik).

Maar Tsjajanov was meer dan landbouwkundige alleen: deze uitgave geldt het verzamelde literaire werk van Aleksandr Vasiljevitsj, en wel de vijf verhalen en novellen die hij tussen 1918 tot 1928 publiceerde. *Venediktov* verscheen in een oplage van 1000 ex. (1922), *Boetoerlin* (1924) van 500 ex. en *Julia* (1928) van 300 ex. Allemaal in eigen beheer verschenen, behalve *Julia*. Het boek waarvoor u hierna het 'Woord vooraf van de schrijver' leest, was bedoeld voor de verzamelbundel die uiteindelijk niet is verschenen.

In 1921 publiceerde Tsjajanov, ook in eigen beheer, de tragedie *Oplichters*, in een oplage van 1000 ex. De tekst wordt alleen af en toe antiquarisch aangeboden en 'staat niet op internet'.

- 2 -

Aleksandr Tsjajanov werd geboren in Moskou als zoon van een landbouwkundige (moeder) en een zakenman (tja, vader dus). Na de *Realschule* ging hij naar het Moskous Landbouwinstituut. Hij doceerde en publiceerde tot 1914, toen hij voor de overheid ging werken.

Zoals zoveel schrijvers, zeker in zijn tijd, begon Tsjajanov zijn literaire werk als dichter: in 1912 bracht hij, op eigen kosten, de bundel *Ljolja's boekje* uit. Hij stuurde die aan Valeri Brjoesov, de ongekroonde koning van de symbolisten, die hem hardhandig uit zijn droom hielp: dat wordt niks met dat dichten. Tsjajanov heeft het nooit meer gedaan.

Wel ging hij verhalen en novellen schrijven.

- 3 -

Vier van de vijf novellen spelen in Moskou, alleen het eerste speelt in Europa, al zijn begin- en eindstation wel weer Moskou. De eerste novelle, *De kapperspop*, speelt ook min

of meer in de eigen tijd van de schrijver, aan het begin van de twintigste eeuw, de andere vier Hoffmanneske verhalen spelen een eeuw eerder, aan het begin van de negentiende eeuw.

Met alle vertellers en hoofdpersonen loopt het slecht af: 'Moskouse architect M.', de poppenkoppenkoper (1), Boetoerlin (2), 'Venediktov, maar eigenlijk ook met verteller Boelgakov (3), 'Aleksej', de 'Man van Glas' (4) de naamloze dagboekschrijver en aanbiddervan Julia (5). Ze hebben allemaal last van te veel gevoel en te weinig rede, zou je kunnen zeggen; ze vinden de gewone-mensenmaatschappij maar naar en saai en proberen 'groots en meeslepend' te leven, maar ach, het zit er niet in – de wraak van lot en maatschappij (vertegenwoordigd door 'de duivel') is verwoestend. Maar ze hebben het wel geprobéerd, en ook al falen ze dan, hun ondergang is wél groots en meeslepend...

Trouwens, Boelgakov... Natalja Oesjakova, illustratrice van *Venediktov* (1923), deed een exemplaar aan de schrijver Michail Boelgakov cadeau, die daar zeer over te spreken was en geïnspireerd werd tot het schrijven van 'een roman over de duivel'.

- 4 -

Als een Russischtalige schrijver overlijdt in 1937 of 1938 ben je, als slavist, zeker als de schrijver in kwestie geen torenhoge leeftijd heeft bereikt, meteen geneigd te denken: zou hij zijn doodgeschoten? Zou hij zijn weggeteerd in een kamp? Zou hij zelfmoord hebben gepleegd? Of ging het gewoon om een hartaanval, een kanker, een tbc of een verkeersongeluk? Of heeft hij zich ten slotte doodgedronken?

Welnu, Alexander Vasiljevitsj is doodgeschoten.

De eerste politieke moeilijkheden kreeg hij al in 1926: hij werd beschuldigd van 'kleinburgerlijkheid' en 'anti-marxistische

uitleg van het wezen van het boerenbedrijf. Aan het begin van de collectivisatie, de oprichting van verplichte staatsboerderijen, werd hij het mikpunt van toenemende kritiek, met name op het landbouwcongres van eind 1929: nu werd hij beschuldigd van 'koelakkendom' en 'burgerlijke landbouwtheorieën'. Zijn richting kreeg het predicaat 'tsjajanovsjtsina' en werd gebrandmerkt als 'een agentschap van het imperialisme'. Stalin zelf haalde vernietigend uit naar 'de anti-wetenschappelijke theorieën van "Sovjet"-economen van het slag Tsjajanov'.

Hij werd voor het eerst gearresteerd in 1930, wegens vermeende betrokkenheid bij de zogenaamde 'Boerenarbeiderspartij', die in werkelijkheid nergens anders bestond dan in de reeds genoemde agrarische SF (*Reis van mijn broer Aleksej naar het land van de boerenutopie*: gepubliceerd onder het pseudoniem Ivan Kremnjov, zeg maar: Jan Vuursteen). De niet-bestaande partij zou 'koelakkenopstanden' hebben voorbereid. Tsjajanov werd in 1932 tot 5 jaar veroordeeld, vier daarvan zat hij uit in de gevangenis, in Moskou (de Boetirki) en Jaroslavl en daarna werd hij verbannen naar Alma-Ata, waar zijn verbanning in 1935 met drie jaar werd verlengd. In maart 1937 werd Tsjajanov aldaar opnieuw gearresteerd en op 3 oktober dat jaar werd hij gefusilleerd.

Hoe dacht Tsjajanov eigenlijk over landbouw, en Sovjetlandbouw? Ultiem kort: hij zag dat de traditionele 'Russische' landbouw een zelfvoorzieningslandbouw was: boeren produceerden voor hun eigen levensonderhoud, niet voor de markt. De enige manier om daarin verandering te brengen zag hij in het organiseren van vrijwillige landbouwcoöperaties, niet in het stichten van verplichte staatsboerderijen. Midden jaren zestig kwam zijn werk weer in de belangstelling, vandaar ook de heruitgave in het Westen. Aleksandr Vasiljevitsj Tsjajanov werd in 1987 gerehabiliteerd.

Of Tsjajanov het zo bedoeld heeft, is zeer de vraag, maar voor mij sluiten deze vijf duivelse verhalen naadloos aan bij de Sovjettijd. Zoals 'generaal en chef' Bruce in *Boetoerlin* in zijn patiences met de levens van mensen speelt, zo was de 'generalissimus' – die toen nog aan de macht moest komen – ook een verklaarde speler met levens, zoals de alchemist die allerlei mensen in zijn kolven en retorten stopt om daaruit het goud van de samenleving te destilleren. Maar het wordt natuurlijk geen goud. Het wordt stront.

Als er één periode uit de Russische geschiedenis Hoffmannesk is, dan die wel van de jaren dertig van de twintigste eeuw: de keuze voor verplichte staatsboerderijen (en niet voor de vrijwillige coöperaties die Tsjajanov voorstond), de opgelegde hongersnoden, de moord op etnische intellectuele elites, de moord op iedereen die een grapje over de 'generalissimus' maakte, de verdeling van Polen onder Rusland en Duitsland, de annexatie van de Baltische Staten.

Tsjajanov kon dat allemaal niet weten, toen hij deze *Vijf duivelse verhalen* schreef. Maar hij ondervond er wel alle gevolgen van. De Duivel straft meteen.

De illustratoren:

Aleksej Kravtsjenko (1889-1940) – schilder, graficus en illustrator; illustreerde werk van onder anderen: Poesjkin, Gogol, Hoffmann, Hugo, Zweig.

Natalia Oesjakova (1899-1960) – graficus en illustrator; vooral bekend van het illustreren van kinderboeken, van onder anderen: Majakovski, Katajev, Barto, Michalkov, Kvitko. Haar tweede man was een boezemvriend van Boelgakov.

Bij de volgende tekst: de oorspronkelijk Russische tekst van ‘Woord vooraf van de schrijver’ is niet beschikbaar, maar in de uitgave Alexandre Tchaïanov/*Diableries Moscovites* (Éditions Interférences, 1998) staat daarvan een Franse vertaling die door mij vervolgens weer naar het Nederlands is vertaald. Waarvan akte.

Waarde lezer! Veel plezier met voornoemd ‘Woord vooraf’ en de vijf duivelse verhalen daarna.

Arie van der Ent
Hermanivka
september 2020

Woord vooraf van de auteur

Nog niet zo lang geleden had je op de binnenplaatsen van de Nikolskajastraat, vlak bij de muren van Kitaj-Gorod, diverse boekwinkeltjes, weggestopt bij de trappen die naar de Eerste Drukker¹ leiden.

Naar de heersende Moskouse criteria namen die boekwinkeltjes een allesbehalve vooraanstaande plaats in. Het ging immers niet om ‘antikwaren’, als bij een Sjibanov² of een Fadejev³, en niet eens om boekhandelaren, maar om wederverkopers van allerhande oud papier.

Voor ons, boekliefhebbers, had dit kleine hoekje Moskou echter een geheel eigen charme. Deels omdat het de specifieke sfeer van het oude Moskou had bewaard, maar vooral toch omdat je er, tussen de bergen bedrukt papier, van tijd tot tijd een heuse ‘vondst’ kon doen. Als je blauwe vingers had van het doorbladeren van *De zondvloed* van Sienkiewicz⁴ en de losse delen van verzamelde werken, kon je opeens stuiten op een nummer 39 van *Het Russische Theater*⁵ of op een eerste druk van Baltasar Gracián, opgedragen aan Ioann Antonovitsj⁶. Het verhaal gaat zelfs dat een verzamelaar uit de provincie in een van die zaakjes *De functies van rode Rozenkruizers*⁷ op de kop heeft getikt, met als schutblad een halve titelpagina van de legendarische editie van de *Magicon* van Novikov⁸.

Mij was dit kleine hoekje wel heel dierbaar, omdat ik er het manuscript van *Venediktov* heb gevonden, vertrekpunt voor een heel tijdperk van mijn activiteiten als verzamelaar van oude moscoviana.

Voor ons Moskovieten, verliefd op onze fantastische stad, is alles wat op Moskou betrekking heeft een zaak van het grootste belang.

Wij vinden het allemaal buitengewoon evocatief, zowel het loeien van de Moskouse fabrieksfluiten, als het

nachtelijk carillon van de Spasskitoren, de hemelwaarts gerichte massa van het telegraafgebouw in aanbouw, het huis van Trojekoerov, aan de Ochitny Rjad, als vooral ook de rode banier van de Kazakovkoepel op Het Gebouw van de Volkscommissarissen die oplicht in de nacht boven de kantelen van de Kremlinmuren.

Het is onze belangstelling voor het dagelijks leven en het stedelijk landschap van deze magnifieke moderne hoofdstad van het proletariaat die ons ook verzot doet zijn op de fantomen uit haar verleden, in een poging deze eeuwig roerige en eeuwig jonge stad uit de resten van stenen muren en de fragmenten van manuscripten en oude boeken opnieuw te doen herleven.

Er is al veel bereikt op dat terrein, en al mag Moskou dan nog geen Goncourts hebben – deze broers die het verleden van een andere hoofdstad, Parijs, wisten te ‘herschepen’ – het wemelt van de werken waarin de honderden straatnamen staan opgesomd. Dankzij de werken van een Zabelin⁹, een Martynov¹⁰ en anderen zijn wij goed op de hoogte van de geschiedenis en de topografie van de gewijde plaatsen van Moskou; kunsthistorici hebben met een bijna overdreven oog voor detail de bouwwerken van de barok en empire ontleed, terwijl etnologen en chroniqueurs van het dagelijks leven, te beginnen met een Bartenjev¹¹ en een Pylajev ons hebben voorzien van genoeg stof om de milieus te bestuderen waaruit een Cheraskov, Novikov, Karamzin, Poesjkin, Ogarjov en Herzen zijn voortgekomen.

Maar toch, ik voor mij sta nog altijd verbaasd over het ontbreken van een echt Moskous ‘fantastisch’ element in deze goed gedocumenteerde wetenschappelijke studies.

Het spreekt vanzelf dat elke internationale, zichzelf respecterende stad een zekere fantasmagorische opschik moet hebben, een aantal persoonlijke demonen, net zoals elke Europese goed geklede gentleman een bloem steekt in de revers van zijn glanszijden colbert. Zonder dat zal zelfs een hoogst respectabel man van allure toch iets flauws en saais hebben.

Het is precies vanuit dit gezichtspunt dat de ontdekking van het ruitjesschrift waarvan de bladzijden waren bedekt met de hoofdstukken van *Venediktov* een van de mooiste dagen vormde in mijn loopbaan van verzamelaar van moscoviana.

We kenden botanicus X al van zijn *Kapperspop*, een klein in grijs gestoken boekje dat zich in één ruk laat uitlezen, en waarvan men zich afvroeg of het in volle ernst was geschreven of dat de auteur de wereld niet 87 pagina’s lang voor het lapje hield.

De schrijfrant van het ruitjesschrift was van dezelfde orde, maar de onwaarschijnlijke avonturen die daarin worden verteld waren ditmaal gelardeerd met details van het oude Moskou, en met uitdrukkingen uit de jaren zeventig van de achttiende eeuw.

Bepaalde buitenissigheden, die elke geloofwaardigheid verre overstijgen, waren een tikje schokkend, zoals de kolonel die zwanger raakte onder de hypnose van Mesmer, en andere spotternijen, hoogstwaarschijnlijk bedoeld om de goedgelovige lezer in de maling te nemen.

Het was echter wel precies wat ik nodig had, en zonder me te bekommeren om de rechten van de auteur heb ik dat schrift naar de Eerste Modeldrukkerij¹² gebracht, aan de Pjatsnitskajastraat, en het uitgegeven door het de verschijningsvorm te geven van de eerste nummers van de *Vaderlandse Annalen*¹³.

Ondanks buitengewoon zorgvuldige navorsingen ben ik er niet in geslaagd de auteur terug te vinden, en mijn werken over de theorie van de prijsbepaling van landbouwproducten hebben ervoor gezorgd dat ik deze romantische bladzijden ben vergeten.

Het was in Berlijn, in 1923, dat ik in een schitterende etalage van een boekhandel, midden in het gewoel van de Tauentzienstraße, het diepblauwe omslag van *De man van glas* zag liggen.

Nog steeds ben ik niet zeker van de authenticiteit van dat boek. Het kan zijn dat het een vernuftige imitatie is. Deze door

Helicon¹⁴ magnifiek uitgegeven tekst is doordrenkt van een onaangenaam en zenuwziek gepsychologiseer. De verteltrant van de botanicus, doorgaans nogal episch, is hier verminkt door een zeer sterk onaangename erotiek van lager allooi, en door de geest van de cinema. Maar ik moet toch erkennen dat dit gepsychologiseer met grote waarachtigheid de geest van de generatie van voor de revolutie weergeeft, gevormd, literair gezien, door het tijdschrift *De Weegschaal*¹⁵, een voor die tijd verbluffende schepping van Poljakov¹⁶ en Brjoesov¹⁷; en sommige passages, zoals de zonsopgang boven de moestuinen bij het Simonklooster¹⁸, of de beschrijving van het erf van een burgermanshuis aan gene zijde van de Moskourivier, getuigen van een waarachtig gevoel voor de charme van Moskou. En toch zou ik dat relaas nooit in de huidige onderhavige bundel hebben opgenomen, zonder de indrukwekkende illustraties van Kravtjsjenko.

Tot slot ontving ik in 1924 uit het niets met de post een dik pak met postzegels van British Columbia, en met het stempel van Vancouver. Het bevatte een brief in het Spaans die ik bij gebrek aan een vertaler nog steeds niet heb ontcijferd, en een stapel handschriften in de bekende fijne schrijfrant van de auteur van *Venediktov*. Het betrof de geschiedenis van Boetoerlin, of liever, de opzet voor een grote roman over hem, met ook fragmenten van ander onvoltooid gebleven werk.

Het fantastische *à la Hoffmann* ontketende zich in de kaarten van Bruce die zich door de lucht verspreidden, avonturen analoog aan die van de ridder Faublas vermengden zich met allerhande duivelskunsten, klaarblijkelijk bedoeld *pour épater le bourgeois*, en hele Mont Blancs optassend van gruwelijkheden waar vanaf de auteur zijn personages bestookt met hetzij volslagen ongeloofwaardige middelen als het elixer van Melchizedek, hetzij door staaltjes grootspraak, zoals het oproer in de tent van Tritatou. Ondanks een spottende geest, zoals met het belachelijk maken van de ‘occulte’ kant van het complot van de illuminaten, is dit verhaal zonder twijfel het meest Moskouse uit het hele oeuvre van de botanicus.

De andere teksten waren onvoltooid gebleven verhalen en schetsen, zoals de knotsgekke tekst van een afgehouwen hoofd, gevonden in de kelders van een huurkazerne aan de Mochovaja, of ook dat van een Moskouse markies uit de achttiende eeuw die naar Sovjet-Rusland wordt verplaatst en zich genoodzaakt ziet te werken als boekhouder op het Staatsbureau voor In- en Uitvoer.

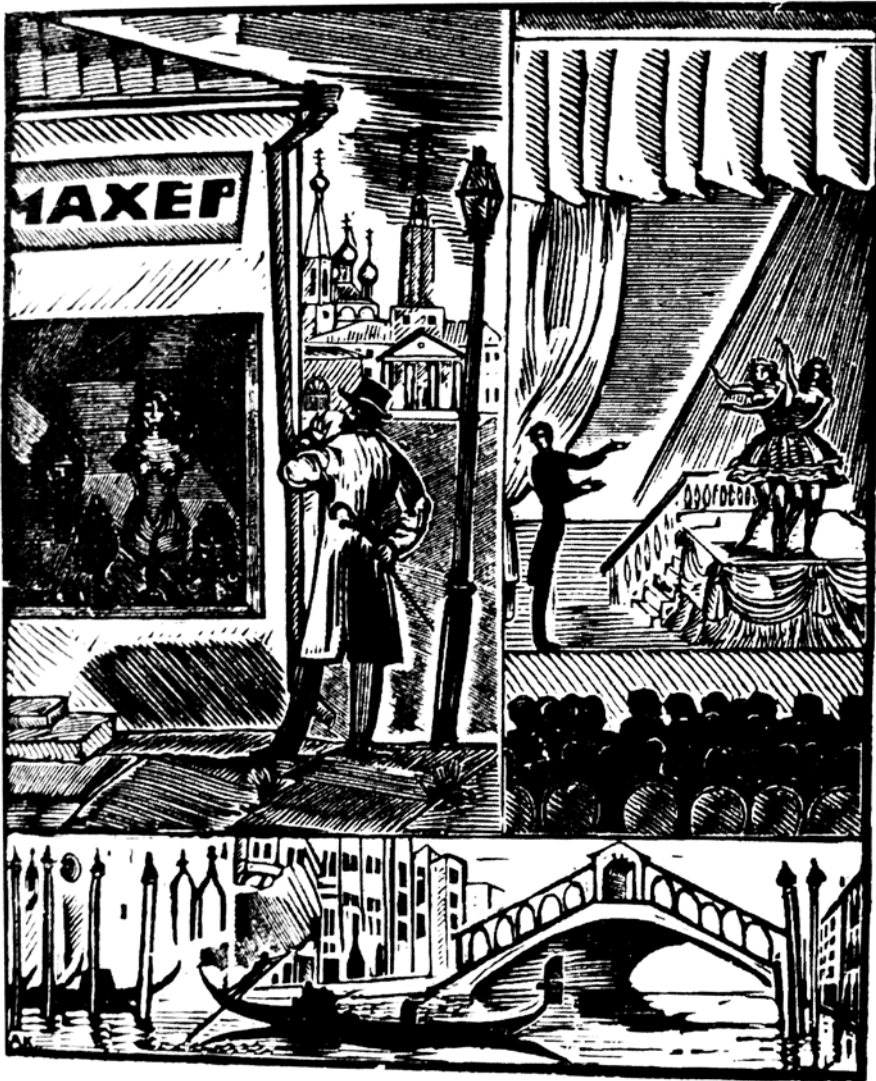
De enige tekst die ik uiteindelijk, niet zonder moeite, heb kunnen reconstrueren en tot een min of meer coherent geheel heb kunnen brengen is *Julia, of de ontmoetingen bij het Nieuwe Maagdenklooster*. Het is desalniettemin zeker dat deze geschiedenis noch de andere, eerder door mij gepubliceerd, niet in deze nieuwe uitgave zou zijn verschenen zonder de formidabele illustraties van Aleksej Kravtjsjenko, wiens guts van graveur geïnspireerd is door de beelden van de botanicus. De biljarter van Julia, het spiegelbeeld van de heldin van de *Spiegel*, zwevend in de lucht, de dubbelganger die grijnslacht in de Venetiaanse spiegel, en de kaarten van de geslaagde patience van Bruce die alle kanten op vliegen – deze illustraties alleen al rechtvaardigen de verschijning van dit boek. Het was zonneklaar dat deze gravures, die doen denken aan de etsen van Jacques Callot, niet ongepubliceerd mochten blijven.

Ik heb wat geaarzeld voor een zekere discrepantie tussen de ongebreidelde fantasterij van deze duivelse verhalen en de sobere en realistische stijl van onze tijd. Maar als men er rustig over nadenkt, moet men alleszins toegeven dat buitenlandse reizigers die ons, na hun verblijf in het Moskou van nu, een verwijt maken van onze overmaat aan ernst, wel een beetje gelijk hebben. Waarom zou je je, na de slaapverwekkende bijeenkomsten van geschillencommissies, na de nachten doorgebracht met werken aan de toekomstplannen van een of andere onderneming, in plaats van vertalingen van burgerlijke romans, voor het slapen gaan niet onderdompelen in de avonturen van onze ‘kleine meesters’ van Moskou? En aangezien men thans *De neus* van

Gogol heruitgeeft, aangezien toeristen in het museum voor Schone Kunsten in de rij staan om met de grootste ernst allerhande duivelskunsten op de doeken van de oude meesters te aanschouwen, aangezien men in het Bolsjoj Theater *Faust* en *Het sprookje van Tsaar Sultan*¹⁹ opvoert, waarom zou u dan niet, beste lezer, de duivelse verhalen *à la Hoffmann* van onze botanicus lezen?

Professor A. Tsjajanov
Petrovsko-Razoemovskoje
2 december 1926

- 1 **Eerste Drukker** – Ivan Fjodorov (Moskovië, 1523-Lwów, 1583), die de eerste drukkerij in Moskou opende. De verwijzing geldt zijn standbeeld uit 1909.
- 2 **Sjibanov** – Pavel (1864-1935), had zijn winkel aan de Nikolskaja.
- 3 **Fadejev** – Ivan (?-?), had zijn winkel op de hoek van de Mochovaja en de Nikitskaja.
- 4 **De zondvloed van Sienkiewicz** – roman, geschreven 1884-1886, van Henryk Sienkiewicz (1846-1916), allesbehalve een zeldzaamheid.
- 5 **Het Russische Theater** – verscheen van 1786-1794. Zeldzaam.
- 6 **Baltasar Gracián** – eigenlijk: Baltasar Galacian y Morales (1601-1658), jezuïet, auteur van het hier bedoelde *Oráculo manual y arte de prudencia*, 1647 (*Handorakel en kunst van de voorzichtigheid*), in het Russisch verschenen als *Pridvorny (De Hoveling)*, in navolging van het Frans, in 1741.
- 7 **De functies van rode Rozenkruizers** – uitgave van de martinisten: *Les Fonctions des Frères de la Rose-Croix rouge* (1784).
- 8 **de Magicon van Novikov** – uitgave uit 1784 van Nikolaj Novikov (1744-1818).
- 9 **Zabelin** – Ivan (1820-1908), betrokken bij de oprichting van het Nationaal Historisch Museum aan het Rode Plein, auteur van *Geschiedenis van de stad Moskou*.
- 10 **Martynov** – Aleksej (1818-1903), architect, auteur van werken over Moskou, een van de oprichters van het Moskous Architectuurgenootschap.
- 11 **Bartenjev** – Pjotr (1829-1912), stond aan de basis van de 'poesjkinologie', een van de grondleggers van het tijdschrift *Russisch Archief*.
- 12 **Eerste Modeldrukkerij** – van de uitgever Ivan Sytin, bij wie *Venediktov* verscheen.
- 13 **Vaderlandse Annalen** – verscheen maandelijks van 1818 tot 1884, in Sint-Petersburg.
- 14 **Helicon** – uitgeverij van Abram Visjnjak (1893-1944), voor de revolutie in Moskou, daarna in Berlijn.
- 15 **De Weegschaal** – maandblad, spreekbuis van het Russische symbolisme, uitgegeven door Skorpion, van 1904 tot 1909.
- 16 **Poljakov** – Sergej (1874-1943), redacteur-uitgever van *De Weegschaal*.
- 17 **Brjoesov** – Valeri (1873-1924), symbolistisch dichter.
- 18 **Simonklooster** – gesticht in 1370, door de heilige Fjodor, een neef van Sergej van Radonezj, in de jaren dertig van de twintigste eeuw voor een groot deel afgebroken.
- 19 **Het sprookje van Tsaar Sultan** – van Aleksandr Poesjkin (1799-1837).

De geschiedenis van een kapperspop of De laatste liefde van de Moskouse architect M.

*Een romantische vertelling geschreven door
botanicus X en geïllustreerd door antropoloog A.*

*De auteur draagt zijn bescheiden werkstuk op
aan de nagedachtenis van grootmeester
Ernest Theodor Amadeus Hoffmann.*

I. Proloog

*'Een kwaal, waarvan de reden
allang had moeten achterhaald.'*

Aleksandr Poesjkin

De Moskouse architect M., ontwerper van een van de drukst bezochte cafés van Moskou, maar in Moskouse kringen het meest bekend door zijn persoonlijke leven in de stijl van de memoires van Casanova, voelde, toen hij op een keer langs een koffiehuis aan de Tverboulevard liep dat hij oud begon te worden.

Het koffiehuis, eens weergegeven op een schilderij van Joeön, de flanerende avondmenigte en de gele linten van de herfstige Moskouse boulevards, doorgaans zo vreugdevol en opgewekt, hadden in zijn binnenste hun glans verloren. De najaarsdrukte van de stad, de automobielen van het Strastnajaplein, het tramgeklingel, de slierten prostituees en kleine jongetjes die bloemen verkochten, lieten hem koud.

Alle voornemens die zijn hart zo even nog hadden beroerd, die zich op vermoeiende wijze al honderden malen hadden

herhaald, kwamen hem nu banaal voor, en zelfs zijn afspraak van die avond, waar hij zoveel maanden werk van had gemaakt en die een nieuwe majeure gebeurtenis in de annalen van zijn leven zou moeten worden, kwam hem opeens als saai en onnodig voor... Alleen de herfstbladeren die van de bomen waren gevallen en onder de voeten van de avondwandelaars lagen, drongen met iets van droeve smart tot zijn binnenste door.

Hij bleef heel even besluiteloos staan, kocht werktuiglijk een avondkrant, keerde vervolgens met rasse schreden terug naar de Tverboulevard en stuurde, bij de bloemenwinkel van Stepanov en Kroetov aangekomen, een reusachtig boeket purperrode rozen naar haar, wier zondeval die dag nieuwe lauweren aan de krans van deze Moskouse Casanova had moeten toevoegen.

Hij had geen zin om naar huis terug te gaan, geen zin om nogmaals de mahoniehouten luie stoel te zien, de Elisabethsofa, waar zoveel namen en overwinningen in de liefde mee waren verbonden, maar die nu overbodig was geworden; de gobelins, de erotische tekeningen van een reeds waanzinnig geworden Vroebel, eens met zoveel geestdrift aangeschaft, het porselein en de Novgorodse iconen, in één woord, alles wat het leven veraangenaamde.

Vladimir, zo heette hij, wilde opgaan in de kolkende ketel van het leven van de grote stad. Hij liep de Petrovka af en stapte bijna werktuiglijk, zonder er zich rekenschap van te geven, een klein artistiek café binnen, knikte naar een bekende jongedame en vroeg om een zwarte koffie met een wrongelkoek.

Aan de tafeltjes om hem heen en in de gangpaden dromden tientallen bekende gezichten bijeen in smoking, in zijden jurk, fluwelen blazer en democratisch colbert. Men glimlachte hem toe, maar misschien wel voor het eerst bleef hij er onaangedaan onder en werd hij, terwijl hij werktuiglijk naar de klanken van het strijkje luisterde, vermengd met het gerinkel van vaatwerk, meegesleurd door de stroom van zijn gedachten.

De mensen die voor hem heen bewogen, leken van bordkarton te zijn en vulden zijn geest met een uitzichtloze droefenis, en toen er een voortreffelijke spreekstalmeester op het podium verscheen

die de zaak maar met moeite kon stil krijgen en toen het begin van een concours van dichters aankondigde, vond Vladimir het welletjes en liep het helverlichte café uit, het donker van de Moskouse straten in.

De stad met haar nachtleven, de nachtelijke wandelaars, de half verlichte ramen, de lichtjes van drank- en andere hollen en het in de nachtelijke stilte markante hoefgeklepper van een verlaat huurkoetsje benauwden Vladimir met hun overbekendheid, met hun volledig gesavoueerde geestdodendheid. Hij wierp nog eens een droeve blik op de bekende contouren van de nachtelijke straten van de hoofdstad, besloot het laatste middel tegen de melancholie die hem benauwde te baat te nemen, daalde af naar het Troebnaja plein en vond daar in een van de zijstraatjes een hem bekende Chinese opiumkit.

Maar reeds enkele minuten later kwam hij weer ijlings naar buiten, nog meer door droefenis voortgejaagd.

‘Koetsier, naar het Kazan!’ riep Vladimir, terwijl hij op een brik sprong.

Na de tweede bel kwam hij bij de kaartjeskassa aangehold en om 00.10 uur voerde de nachttrein hem naar Kolomna. Vladimir maakte zich op om diep in de provincie zijn gedachten te ordenen.

II. Kolomna

‘En sedertdien is daar niets vermeldenswaardigs meer gebeurd.’

Historische kroniek van Kolomna

‘Kolomna is vermaard om haar fruitpastilles.’

Een moderne reisgids